

ČASOPIS ZA POVIJEST
ZAPADNE HRVATSKE
WEST CROATIAN HISTORY JOURNAL

Monografski broj / Special issue

LEO WEICZEN VALIANI
Fiuman, European, Revolutionary, Historian

Uredio / Edited by VANNI D'ALESSIO

RIJEKA,
X./10. 2015.

Treća medievistička znanstvena radionica u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 16. listopada 2015.

Na Filozofskom fakultetu u Rijeci 16. listopada 2015. godine održan je međunarodni znanstveni skup Treća medievistička znanstvena radionica u organizaciji Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Rijeci i Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU Zagreb.

Radionica je započela pozdravnim govorom Alessandre Pokrajac – Bulian, prodekanice za znanost i međunarodnu suradnju Filozofskog fakulteta u Rijeci, nakon čega je uslijedilo uvodno predavanje predavačice Krisztine Arany pod nazivom *Medieval Charters and Patents of Arms in Virtual Space – Two Digitization Projects of the National Archives of Hungary*. Sva predavanja nakon toga bila su podijeljena po sekcijama.

Nakon uvodnog predavanja započela su predavanja u sekciji 1A koja je nosila naslov *U potrazi za originalnom bojom: detaljna analiza ciborija prokonzula Grgura iz Arheološkog muzeja u Zadru*. Moderirala je Lucijana Šešelj, profesorica s Filozofskog fakulteta u Rijeci. Ciborij prokonzula Grgura, koji je središnja točka ove sekcije, imao je razne upotrebe i funkcije od vremena svoga nastanka pa sve do modernih vremena. U početku je bio dijelom liturgijskog namještaja katedrale u Zadru. Stoga je, u skladu s vremenom svoga nastanka i svojom namjenom, obojan bojama koje su karakteristične za srednjovjekovni način ukrašavanja kamenih skulptura. Nakon te primarne namjene ciborija, njegovi su fragmenti bili ugrađeni u toranj zvonika katedrale u Zadru. Ti fragmenti su izdvojeni iz tornja krajem 19. stoljeća te su tada premješteni u zadarski Arheološki muzej. Prvo predavanje održala je Miona Miliša (rad prijavljen s Jelenom Vekić Bašić). Predavanje je bilo naslovljeno *Analiziranje originalne boje s ciborija prokonzula Grgura, interpretacije, analiza i edukacija šire javnosti*. Nakon toga na redu je bilo drugo predavanje kojeg je održao Ivica Ljubenković (rad prijavljen zajedno sa Zdenkom Zovko Brodarac). Svojem predavanju dali su naziv *Ispitivanje originalne polikromije na ciboriju prokonzula Grgura*. Odmah zatim uslijedilo je predavanje Vedrana Kundića, *Video mapiranje kao metoda nedestruktivne rekonstrukcije i prezentacije kulturnog dobra*.

Sekcija 1B nosila je naslov *Nobles and office-holders*. Moderirao je Damir Karbić s Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Prvo predavanje održao je Márton Rózsa s temom *Families behind a plot. The political and social background of the Anemas conspiracy*. Autor nam daje uvid u političko stanje unutar Bizantskog Carstva za vrijeme vladavine Aleksija I. Komnena s posebnim osvrtom na njegovu vezu s obitelji Doukas koja se smatra odgovornom za zavjeru protiv cara. Sljedeće predavanje održali su István Kádas i Eszter Tarján pod naslovom *The Seals of County Office-holders in the Medieval Hungarian Kingdom (Example of Šariš County)*. Autor proučava pečate iz pokrajine Šariš

gdje, za razliku od poznatih plemićkih obitelji koje su već imale svoje pečate, novonastale plemićke obitelji stvaraju svoje nove pečate. Rezultati provedenog istraživanja heraldičkih simbola bit će unijeti u mađarsku heraldiku te će se isti simboli usporediti s pečatima zapadne Europe. Treće predavanje održao je Arandel Smiljanić čija je tema bila *Titule i zvanja diplomata oblasnih gospodara u Bosni*. Kroz svoju prezentaciju autor je analizirao titule i zvanja diplomata oblasnih gospodara u Bosni, a posebice zvanje „poštenog viteza“ kojim se mali broj diplomata mogao dičiti. Osim toga, autor je analizirao način ophođenja od strane Mlečana, ali i Dubrovčana prema diplomatima u odnosu na njihovo zvanje ili titulu koju su imali.

Sekcija 1C nosila je naslov *Pristup izvorima: paleografija, diplomatika, kontekstualna analiza*. Sekciju je moderirala Mirjana Matijević Sokol s Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Sekciju je otvorio Neven Isailović s predavanjem na temu *Diplomatičke osobnosti srednjovjekovnih isprava bosanskog plemstva*. Nakon predavanja Isailovića na red je došao Tomislav Galović. Održao je predavanje na temu Štefanićeva «Glagoljska paleografija» (tzv. manja) u kontekstu istraživanja i historiografije. Tim predavanjem uveo je slušače u drugačiji aspekt gledanja na *Glagoljsku paleografiju*. Željka Dmitrus je održala predavanje na temu *Potvrđivanje privilegija prethodnih vladara novom ispravom na primjeru renoviranog dokumenta kralja Karla I. Roberta iz 1317. godine*. Zatim je predavanje na temu *Pitanje interpretacije termina locus u srednjovjekovnim pisanim izvorima* održao Danko Dujmović. Sekciju 1C zatvorili su Kristina Judaš i Goran Đurević. Judaš je predavanje na temu *Neke mogućnosti i ograničenja interpretacije odnosa gradskih vlasti prema deliktima nasilja na primjeru sudskih spisa zagrebačkog Gradeca iz druge polovice 15. stoljeća*. Posljednje predavanje ove sekcije održao je Goran Đurević s temom *Poslušnost, strah ili fantazija: prikaz nemani u Joninu ciklusu u starokršćanskoj umjetnosti (3.-7.st.) na Mediteranu*. Lik nemani, koja je prikazana kao motiv u starokršćanskoj umjetnosti, izazvala je podjelu među stručnjacima koji ju svrstavaju u više podskupina. Autor kroz svoj rad razmatra pojavu nemani u sklopu percepcija i mentaliteta kršćana kasne antike i ranog srednjeg vijeka i temeljem toga pokušava primijetiti otkuda potječe ideja za prikaz nemani.

Naziv sekcije 2A bio je *Rulers and their images*. Moderator sekcije bio je Gerhard Jaritz, sa Odsjeka za srednjovjekovne studije CEU u Budimpešti. Emir O. Filipović je održao izlaganje na temu *Creatio regni in the Great Seal of Bosnian King Tvrtko Kotromanić*. Analiziravši svojstva pečata bana, a kasnije i kralja Tvrtka Kotromanića, pokazao je važnost i veličinu njega kao vladara. Maja Lukanc je u izlaganju *Anna of Celje (Cilli): in search of the overlooked Queen* obratila pozornost na problem zanemarivanja povijesne uloge Ane Celjske te je prikazala pregled njenog zanimljivog života pokazavši kako se njena uloga ne smije izostavljati u historiografiji. Vanja Burić je imao izlaganje na temu *Propaganda, symbolism and the formation of the Tudor dynasty* u kojem je objasnio način dolaska Henrika VII. na vlast. On to nije učinio samo pobjedom u ratu, već vođenjem vješte propagande koristeći vizualne simbole i

reviziju povijesnih događaja čiji odjeci sežu i danas. Time je učvršćen položaj dinastije Tudor na engleskom prijestolju. Posljednje predavanje u sekciji održao je Miloš Ivanović na temu *Hungarian rulers in the work of Memories of a Janissary by Konstantin Mihailović*. U svom je izlaganju analizirao na koji način je Konstantin Mihailović u navedenom djelu opisao ratove ugarskih vladara s Osmanskim Carstvom od kraja 14. stoljeća do 1464. godine. Bio je dobro informiran o događajima, no to ne znači da nije bio pristran u svojim ocjenama nekih poteza ugarskih kraljeva.

Naziv sekcije 2B bio je *Vizija hrvatske burgologije – spregom arheologije i povijesti do prezentacije i popularizacije utvrda te obogaćivanja turističke ponude*. Sekciju je moderirala Marija Karbić s Hrvatskog instituta za povijest. Prvo je izlaganje održala Tajana Pleše pod naslovom *Utvrde petrinjskoga kraja – od istraživanja do prezentiranja*. Ona je predstavila projekt *Petrinjske utvrde* kojim su obuhvaćena istraživanja, obnova i revitalizacija utvrda Klinac, Čuntić i Pecki. Taj projekt su pokrenuli Grad Petrinja, Hrvatske šume d.o.o., Hrvatski restauratorski zavod i Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Navedene utvrde su izgrađene u prvoj polovici XVI. stoljeća kao dio protuosmanlijskog obrambenog sustava, ali su do kraja istoga stoljeća izgubile prvotnu namjenu. Pleše ističe kako će obnovljene utvrde pri završetku ovoga projekta, pridonijeti edukativno-turističkoj ponudi petrinjskoga kraja. Drugo izlaganje je održao Josip Višnjić pod naslovom *Istarske srednjovjekovne feudalne utvrde – rezultati recentnih istraživanja*. U uvodu je ukratko predstavio istarski srednjovjekovni povijesni kontekst, a onda je predstavio utvrde Possert i Petrapilosa i kulu Turnina, metodologiju rada i rezultate provedenih istraživanja. Treće izlaganje je održao Andrej Janeš pod naslovom *Arheološki pristup i potreba za istraživanjima srednjovjekovnih burgova*. Janeš je predstavio povijest istraživanja burgova na ovim prostorima, te kako se zanimanje za njihovo istraživanje tijekom prošloga stoljeća u pojedinim razdobljima povećavalo pa smanjivalo. U posljednjih petnaest godina arheologija se zanima za burgove i primjenjuje metodologiju stratigrafskog iskopavanja. Naglasio je potrebu za detaljnim istraživanjem burgova kako bi njihova obnova bila uspješna. Četvrto izlaganje je održala Silvija Pisk pod naslovom *Burgološke povijesne studije – studija slučaja: moslavačka utvrda Garićgrad*. Predstavila je moslavačku utvrdu Garićgrad kao primjer dobre suradnje arheologa i povjesničara. Ova utvrda je stradala od Osmanlija u XVI. stoljeću te nije bila obnavljana. Za ulazak ove utvrde u znanstvenu literaturu je zaslužan Gjuro Szabo. Prvi radovi na utvrdu su počeli šezdesetih godina prošloga stoljeća, ali su prekinuti i ponovno nastavljeni tek 2009. godine od kad ih vodi Hrvatski restauratorski zavod.

Naziv sekcije 2C bio je *Ecclesiastical hierarchy and ecclesiastical geography: Prelates, dioceses and monasteries*. Moderirala je Nada Zečević s Filozofskog fakulteta Sveučilišta Istočno Sarajevo. Prvo je predavanje držala Silvie Vančurová na temu *Ivan Smilo- Mysterious Bohemian Bishop in Zagreb*. Pitanje koje je bilo okosnica ovog predavanja je tko je zapravo Ivan Smilo, koji su njegovi korijeni i što se nalazi u pozadini tog imena. Zatim

je predavanje održao Mišo Petrović na temu *The development of episcopal elections in Croatia, Dalmatia and Slavonia during the fourteenth century succession crisis in Kingdom of Hungary*. Način na koji su se odvijali izbori u crkvi u 13. stoljeću, protegnuo se i na 14. stoljeće sve dok se vladari nisu počeli miješati u te procese smatrajući da je to u njihovoj nadležnosti. Kovač se bavio krizom koja je nastala kao posljedica uplitanja vladara u izborni proces. Iduće predavanje održao je Tomislav Matić na temu *The Future Hungarian Prelates at the University of Vienna during the 1430s*. Sredina 15. stoljeća lako se može smatrati zlatnim dobom za Sveučilište u Beču barem što se tiče studenata koji su dolazili iz Ugarskog Kraljevstva. Predavač se bazirao na te studente. Zadnje predavanje u ovoj sekciji održala je Nikolina Belošević na temu *Problems of Defining the Northwestern Border of the Early Medieval Pula Diocese*. Zašto baš pulska dijeceza? Zato što je jedna od najstarijih na području Istre. Arheološki materijali koji su pronađeni na tom području upućuju na činjenicu da su tamo bile prisutne kršćanske zajednice već od 4. stoljeća. Iako su najstariji zapisi imena nekih crkvenih dužnosnika zabilježena tek u 6. stoljeću, postoje i sakralne građevine na cijelom tom području koje potječu već iz 5. stoljeća.

Naziv sekcije 2D bio je *Living and dying on the borders* i moderirao ju je Ivan Jurković sa Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. Prvo predavanje je održao Antun Nekić pod naslovom *Road to the royal court: Slavonian nobility and the royal center (1301.-1342.)*. Nekić je prikazao kako se dvor uspostavio kao politički centar Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva, na temelju dokumenata kralja Karla Roberta koji je iste dao slavonskom plemstvu u razdoblju od 1301. do 1342. godine. Kontakti između kralja i slavonskoga plemstva mogu se podijeliti u dvije faze. U prvoj fazi, koja je trajala do 1323. godine, oligarhske frakcije vođene obiteljima Babonića i Kőszeg, su uspješno kontrolirale komunikaciju između dvora i plemstva. Drugom fazom je započelo razdoblje pojačanih odlazaka slavonskih plemića na kraljevski dvor. Proces uspostavljanja kraljevske moći je bio dvostruk: s jedne strane, kraljevski autoritet se uspostavio na lokalnoj razini, a s druge se pretvorio u političko središte Kraljevstva. Obje faze pokazuju jednu sličnost: u obje faze je bila potrebna intervencija bana kako bi lokalno plemstvo došlo do dvora i dobilo kraljevsku privilegiju. Slavonsko plemstvo je lako dobilo kraljevske povlastice, kao i ban. Drugo izlaganje je održao Alexandru Simon, pod naslovom *Angevine Hungary and the North-South Question in Three Borderlands: Slavonia, Transilvania and Transalpina*. Tartarski napad na Ugarsko kraljevstvo je vodio do kontraofenzive koja je očigledno bila uspješna da je papa Ivan XXII. 1327. godine predvidio misionarsko-križarski sustav s jednim kraljem (Karlom Robertom) i četirima prinčeva (transilvanijskim vojvodom Tomom, grofom od Saksona Salomonom, slavonskim banom Mikcom i vlaškim vojvodom Basarabom). Na proljeće je dodan još jedan princ, Dominik od Szeklera. Dražen Nemet održao je predavanje pod naslovom *The route of Enguerrand de Coucy's contingent in Croatia during the 1396 Nicopolis Crusade*. Kontingenta je 1396. godine na putu do Nikopolja, prolazila dijelom hrvatskog teritorija, vođena francuskim

plemićem Enguerrandom de Coucyjem. On se pridružio Kršćanskoj koaliciji koja se borila protiv Osmanlija predvođenih Bajazidom I. Bitka kod Nikopolja je rezultirala osmanskom pobjedom, a porazom Kršćanske koalicije.

Nakon zadnje sekcije Gergard Jaritz (Odsjek za srednjovjekovne studije CEU u Budimpešti) održao je drugo pozvano predavanje na temu *Excrements, privies, and waste- marginal issues of Medieval studies*. Nakon tog predavanja održano je predstavljanje projekta *Izvori, priručnici i studije za hrvatsku povijest od srednjeg vijeka do kraja dugog 19. stoljeća*. Odmah zatim predstavljene su dvije knjige jedna za drugom. Prva predstavljena knjiga je *The Tocco of the Greek Realm: Nobility, Power and Migration in Latin Greece (14th-15th centuries)* autorice Nade Zečević. Nakon nje, svoju je knjigu *STUDIA DIPLOMATICA: rasprave i prinosi iz hrvatske diplomatike* predstavila Mirjana Matijević Sokol.

Skup je službeno zatvoren nakon prezentacija knjiga.

**Lea HRLEC, Ivana JEROLIMOV, Elena SALAJ,
Paola SAMARŽIJA, Matija VURUŠIĆ**